

مجموعه آموزش مشترک رشته‌های هنر ۱

گزیده تاریخ هنر ایران و جهان

(با تأکید بر هنر پس از اسلام)

نویسندگان:

مرجان کشاورزی

مهرداد احمدی شیخانی

تابستان ۱۳۸۵

کشاوری، مرجان، ۱۳۴۸-

گزیده تاریخ هنر ایران و جهان (با تاکید بر هنر پس از اسلام) / مرجان
کشاوری، مهرداد احمدی شیخانی.

تهران: فرهنگ صبا، ۱۳۸۵.

۱۲۶ص: مصور.

مجموعه آموزشی مشترک رشته‌های هنر: ۱.

964-96955-1-6

فیبا / کتابنامه: ص. ۱۲۱-۱۲۳ / نمایه

هنر -- تاریخ. / هنر اسلامی.

احمدی شیخانی، مهرداد.

گ۴/۵۵/۵۳۰۰ N

۲۳۴۸۴-۸۵ م

۷۰۹

■ ناشر: نشر فرهنگ صبا

■ از مجموعه آموزشی مشترک رشته‌های هنر: ■ نام کتاب: گزیده تاریخ هنر ایران و جهان

■ نویسندگان: مرجان کشاوری، مهرداد احمدی شیخانی

■ حروفچینی، صفحه‌آرایی و گرافیک: آنلاینه گبود

■ چاپ اول: ۱۳۸۵ ■ تیراژ: ۲۵۰۰ نسخه

■ مقابله: سیامک افشار

■ تلفن پخش: ۱-۸۸۷۲۴۳۰۰

■ چاپ: پدیده گوتنبرگ

■ شابک: ۶-۱-۹۶۹۵۵-۹۶۴

فهرست مطالب

دیباچه / ۷

مقدمه ناشر برای مجموعه آموزش مشترک رشته‌های هنر / ۹

مقدمه نویسنده / ۱۱

فصل اول: هنر بدوی / ۱۳

هنر ما قبل تاریخ / هنر ابتدایی / سیاه پوستان آفریقا / سرخ پوستان آمریکا / هنر ایستر

فصل دوم: هنر باستان / ۲۱

بین النهرین / سومر / اکد / بابل / آشور / مصر / هند

فصل سوم: هنر غرب / ۲۹

یونان / روم: تک چهره سازی، پیکره تراشی و نقش برجسته سازی / بیزانس

فصل چهارم: هنر شرق / ۳۵

چین / ژاپن

فصل پنجم: هنر در ایران پیش از اسلام / ۳۹

ماد / هخامنشی: کاشی کاری، نقوش برجسته، فلزکاری، معماری / سلوکیه / اشکانی /

ساسانی

فصل ششم: هنر در سرزمین های اسلامی / ۵۷

کعبه / فرم کلی مساجد / هنر در سرزمین های اسلامی / امویان / قبة الصخره /

مسجد القصی / مسجد جامع دمشق / کاخ خربة المفجر / کاخ مشتا / سکه / معماری

عباسیان/خلفای اموی در اسپانیا/مدینه الزهرا/مسجد جامع قرطبه/کاخ الحمراء/
مسجد جامع سامره/مسجد ابدولف/آثار اسلامی مصر/مسجد الازهر/تمدن و هنر
اسلامی هند/مناره مسجد قطب الدین ایبک/تاج محل/عثمانی/مسجد سلطان احمد
فصل هفتم: هنر در ایران پس از اسلام/۷۷

ویژگی های معماری: مسجد، مناره، ایوان، گنبد، حیاط، میانسرا، صحن، حجره،
محراب یا مهرآب، سردابه، سنگ آب، پله، منبر، بادگیر، تزیینات بنا/مدارس: مکتب
خانه، مدرسه/بازار/حسینیه، تکایا، مصلا/آرامگاه ها و زیارتگاه ها/پل ها/آب انبارها/
قلعه ها/حمام/کاخ ها/کاروانسرا/کبوترخانه/صدر اسلام در ایران: معماری،
منسوجات، سفالگری/سامانیان/غزنویان: معماری/آل بویه: معماری، فلزکاری،
سفالگری، نساجی/هنر سلاجوقی: سفالگری، نساجی، فلزکاری، نگارگری/ایلخانی:
معماری، گنبد سلطانیه، مسجد جامع ورامین، برج علاالدین، رصدخانه مراغه،
سفالگری، فلزکاری، منسوجات، نگارگری/تیموریان: معماری، نگارگری، مکتب
هرات، مکتب شیراز، مکتب بخارا/صفویه: معماری، میدان نقش جهان، مسجد امام،
مسجد شیخ لطف الله، عالی قاپو، چهل ستون، هشت بهشت، پل خواجه، پل الله
وردیخان، نگارگری/زندیه/قاجار

فهرست منابع و مآخذ/۱۳۱

فهرست بناها و مکان های باستانی/۱۳۵

واژه نامه/۱۳۷

دیباچه

رشد روزافزون آموزش عالی طی سه دهه گذشته و گسترش و توسعه مراکز آموزشی تا دورترین نقاط کشور، احتیاج به منابع آموزشی متعدد را چاره ناپذیر ساخته است. این در حالی است که تحول گسترده علوم و وارد شدن تکنولوژی به زندگی روزمره آدمیان، آن هم در کنار حرکت پرشتاب و تغییرات هر روزه، همین منابع محدود آموزشی در دسترس را نیز، به سرعت کهنه و غیر قابل استفاده می‌کند. این همه، دسترسی سریع، ارزان و به‌روز شونده منابع را امری لازم کرده است. منابعی که بتواند برای همه آموزش گیران مقطع آموزش عالی در سراسر کشور، صرف نظر از دوری و نزدیکی به مرکز، یا تفاوت در سطح آموزش، امکان فراگیری یکسان را مهیا سازد.

آنچه پیش رو دارید یکی از مجموعه کتبی است که ذیل عنوان HandBook و برای استفاده‌ی دانشجویان آماده شده است. این مجموعه که برای آموزش گیران رشته‌ی گرافیک و یا کسانی که قصد دارند در این مقوله، اطلاعات ضروری و به‌روز را کسب کنند منتشر و در سه زیر شاخه‌ی «مجموعه آموزش نرم افزارهای گرافیکی»، «مجموعه آموزش مشترک رشته‌های هنر» و «مجموعه آموزش طراحی گرافیک» ارائه شده است.

در مجموعه‌ی اول، آموزش نرم‌افزارهای گرافیکی، به زبان ساده و با نگاهی کاربردی پی گرفته شده، که با ارائه برنامه‌های جدید در هر نرم‌افزار، کتاب آن نرم‌افزار نیز به روز خواهد شد.

مجموعه‌ی دوم قصد پاسخگویی به نیازهای عمومی در حوزه‌ی مشترک رشته‌های هنری را دارد و قصد آن بوده که تا حد امکان، اطلاعات مورد نیاز، بدون زیاده‌گویی‌های رایج و با نگاهی کاملاً کاربردی جهت استفاده‌ی دانشجویان هنرهای تجسمی گردآوری شود، هرچند در مرحله‌ی تدوین طراحان گرافیک بیشتر پیش چشم بوده‌اند.

در مجموعه‌ی سوم HandBook نیز، آموزش طراحی گرافیک در شاخه‌های متعدد آن، از جمله، صفحه‌آرایی، طراحی نشانه، طراحی پوستر، طراحی روی جلد و ... مد نظر قرار گرفته و قصد بر آن بوده تا با توجه به تجربه‌های متعددی که در آموزش طراحی گرافیک وجود دارد، منبعی تخصصی و بومی شده، برای نیازهای آموزشی دانشجویان این رشته فراهم آید.

مقدمه ناشر برای مجموعه آموزش مشترک رشته‌های هنر

گفتن اینکه مطالعه در جامعه ایرانی امری نایاب است و خرید کتب امریست ناشناخته، از فرط تکرار به قصه‌ای ملال آور می‌ماند. با این همه تا چندی پیش این داستان تکراری حوزه‌ی کتب درسی را شامل نمی‌شد و هنوز این امید بود که عده‌ای از سر ناچاری مجبور به رجوع به برخی کتب هستند حتی اگر برای یک بار و آنهم در شب امتحان باشد. این ماجرا اما مدتی است که تغییر یافته و با گسترش محدوده‌ی آن داستان تکراری که در اول آمد، دیگر حتی نمی‌توان چندان امیدوار بود که عده‌ای حتی شده از سر ناچاری‌های تحصیلی به کتاب رجوع کنند.

اما آیا این همه‌ی آن چیز است که پیش روی ماست؟ زمانی که تصمیم گرفته شد تا به انتشار این مجموعه بپردازیم، آن چه نگرانمان می‌کرد سرنوشت محتوم کتب منتشره در این چند سال بود، یعنی در قفسه ماندن و خاک خوردن و در نهایت به خمیر تبدیل شدن بخش عمده‌ای از کتاب‌های چاپ شده. قصه‌ای تلخ و البته باز هم تکراری که بخش بزرگی از ناشران کشور با آن دست یه گریبانند و ما هم به عنوان یک ناشر کوچک و اهمه‌ی اصلی‌مان افتادن در ورطه‌ی همین داستان تکراری بود. واقعیت اما چیز دیگری بود و انتشار چهار شماره‌ی اول مجموعه‌ی

HandBook از ماجرایی دیگر حکایت می‌کند. وقتی دو کتاب اول این مجموعه منتشر شد و در کوتاهترین زمان ممکن (تنها طی سه ماه) تمامی نسخ آن به فروش رفت داستان دیگری برای ما آغاز شد. این داستان حکایت از آن دارد که می‌توان کتابی را منتشر کرد و امید به استقبال خوانندگان هم داشت و نگران نبود از اینکه عاقبت باید کل کتاب‌ها را خمیر کرد. علاوه بر این می‌توان برای چاپ‌های مجدد نیز برنامه‌ریزی کرد و با امیدواری مابقی مجموعه را نیز به زیر چاپ برد.

اما دلیل این اتفاق چیست؟ شاید گفته شود استقبال از یک کتاب درسی امر تازه‌ای نیست. ولی همان‌طور که در ابتدا آمد دوره‌ی فروش تضمین شده‌ی این نوع کتب هم مدتی است به سر آمده و نمی‌توان از فروش قطعی آن مطمئن بود. واقعیت آن است که دلیل موفقیت مجموعه‌ی HandBook را باید در نیاز جامعه دید. نیاز به کتبی که نه به عنوان یک ترجمه‌ی لغت به لغت، که با زبانی راحت و قابل فهم و بی حاشیه پردازی مباحث علمی و به روز شونده را عرضه کند. کتبی که از دل تجربه‌ی عینی بیرون بیایند تا به کارگیری آموزه‌هایشان امکان پذیر باشد. این یعنی همان بومی کردن علوم و نه بازنویسی مجدد آن چه بارها نگارش یافته است.

نشر فرهنگ صبا بر آن است که این تجربه‌ی موفق را همچنان پی بگیرد و تا پایان سال ۸۵ انتشار مجموعه کتب HandBook را مطابق برنامه، حداقل به ۱۰ عنوان برساند. ان شا الله.

ناشر

تابستان ۱۳۸۵

مقدمه نویسندگان

مار کشیدن و مار نوشتن! شما کدام را مار می‌دانید؟ واقعیت آن است که برای کسی که درگیر با مفاهیم هنرهای تجسمی است فرقی نمی‌کند، بلکه مهم آن است که هر دو با هم و در کنار هم بیایند، یا به قولی «هردووانه»! و البته از آن مهتر «کم‌گویی و گزیده‌گویی»، حالا گیریم که نه چون «ذر»، حداقل چون «خزف» که می‌تواند باشد.

کتاب‌های بسیاری را با موضوع تاریخ هنر و تمدن می‌توان یافت که حقیقتاً نیز بسیار کارگشا و ارزشمندند، اما دو تفاوت اساسی بین آنچه پیش رو دارید با آن کتاب‌ها وجود دارد، اولاً این کتاب «هردووانه» است، یعنی سعی بر آن بوده که تا حد ممکن برای موضوعات تصویر تهیه و همراه مطلب بیاید. ثانیاً گزیده‌گویی و اختصار - تا آنجا که مفاهیم نارسا نشود - در کل اثر رعایت شده است.

کتاب حاضر حاصل نزدیک به ۹ سال تدریس «تاریخ هنر ایران و جهان» در دانشکده‌های هنر، همراه با ۵ سال گردآوری و بازنویسی مستمر برای هر چه خلاصه‌تر کردن مطالب است.

مرجان کشاورزی - مهرداد احمدی شیخانی

تابستان ۱۳۸۵